

співпраці між поліцією Європейських країн та поліцією України, остання має реформувати кримінальний блок та орган досудового розслідування із створенням на їх базі єдиного структурного підрозділу. З'єднання вказаних підрозділів слід проводити поступово із першочерговим створенням фундаментального адміністративного корпусу та обов'язковою перепідготовкою особового складу.

Вознюк Андрій Андрійович,

завідувач наукової лабораторії з проблем протидії злочинності навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ВАДИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ПРОТИДІЇ ДІЯЛЬНОСТІ КРИМІНАЛЬНИХ АВТОРИТЕТІВ

Проблема протидії організованій злочинності в Україні завжди перебувала в центрі уваги як правоохоронців, так і вчених. Особливої актуальності вона набула у зв'язку зі створенням нового підрозділу Національної поліції України – Департаменту стратегічних розслідувань та наданням йому нових кримінально-правових інструментів для підвищення ефективності притягнення до відповідальності кримінальних авторитетів. Внаслідок внесення змін до Кримінального кодексу України суттєво змінилася модель кримінально-правової протидії діяльності кримінальних авторитетів, зокрема, в законодавчий обіг введено такі поняття як «злочинна спільнота», «вор в законі», «злочинний вплив», «злочинна діяльність», «особа, яка здійснює злочинний вплив», «особа, яка перебуває у статусі суб'єкта підвищеного злочинного впливу»; криміналізовано нові діяння – встановлення або поширення злочинного впливу, звернення за застосуванням злочинного впливу, а також виокремлено в самостійну статтю «організацію, сприяння у проведенні або участь у злочинному зібранні (сходці)».

Водночас аналіз положень нових кримінально-правових заборон, передбачених ст. 255, 255-1, 255-2, 255-3 КК України, свідчить про наявність серйозних вад у відповідних підставах кримінальної відповідальності.

1. Окремі складові нових кримінально-правових інструментів є *недоцільними та надто складними для застосування*. Йдеться, насамперед, про *злочинну спільноту* з огляду на труднощі її документування, зайве навантаження на роботу правоохоронних органів, а також можливість притягнення її учасників до кримінальної відповідальності за створення злочинної організації, керівництво нею чи

участь в ній. Ці проблеми досить ґрунтовно проаналізовано у попередніх публікаціях [1; 2]. Окрім цього, О.О. Кваша слушно звертає увагу на потенційні труднощі кваліфікації дій учасників злочинної спільноти [3].

Надто складною для застосування є конструкція *суб'єкта підвищеного злочинного впливу*. Для того, щоб притягнути до кримінальної відповідальності особу, яка перебуває у статусі суб'єкта підвищеного злочинного впливу, у тому числі у статусі «вора в законі», необхідно задокументувати та притягнути до кримінальної відповідальності двох і більше осіб, які здійснюють злочинний вплив, а потім ще доводити факт здійснення координації їх злочинної діяльності. Більш детально про це йшлося в попередніх публікаціях [1, с. 185; 4].

Учасниками сходки визнано *представників злочинних організацій або організованих груп та осіб, які здійснюють злочинний вплив*. Вживання терміну «представник злочинної організації або організованої групи» означає, що для того, щоб довести наявність представництва, насамперед, слід буде встановити факт існування злочинної організації або організованої групи. Натомість факт існування таких об'єднань можна підтвердити у випадку засудження їх учасників.

2. Окремі терміни є *чітко невизначеними, неточними, розпливчастими*. Це обумовлюватиме неоднозначне їх тлумачення та ускладнить застосування відповідних кримінально-правових заборон. Щонайменше, йдеться про поняття злочинного впливу, на основі якого визначається й особа, яка його здійснює. Воно містить не лише оцінні, але й невизначені терміни – «завдяки авторитету, іншим особистим якостям чи можливостям», «інший вплив на злочинну діяльність». Очевидно має рацію О. О. Кваша в тому, що такий підхід, зважаючи на незадовільний стан правоохоронної та судової діяльності, веде до свавілля та необмеженого суддівського розсуду [3, с. 398].

3. *Визначення таких термінів, як «злочинна діяльність» та «вор в законі» відсутнє*. Відсутня єдність у погляд вчених щодо їхнього змісту і в теорії кримінального права. Якщо кримінально-правова категорія «вор в законі» активно обговорюється в наукових колах [5–8], то поняття «злочинна діяльність» менш розроблене. Окрім того, терміни «вор в законі» та «злочинна діяльність» до внесення змін до КК України мали більш кримінологічне значення, ніж кримінально-правове.

4. *Можливості спеціального виду звільнення від кримінальної відповідальності, передбаченого ч. 6 ст. 255 КК України, обмежені* участю у злочинній організації. Передумовою цього кримінально-правового заохочення може бути лише така форма об'єктивної сторони злочину, як участь у злочинній організації. Однак на практиці така участь майже завжди поєднується з вчиненням інших кримінальних

правопорушень, а тому про повне звільнення від кримінальної відповідальності на підставі ч. 6 ст. 255 КК України не може бути й мови. Хоча звісно, постає й питання чи доцільно говорити в таких ситуаціях про повне звільнення від кримінальної відповідальності учасників злочинних організацій.

Список використаних джерел

1. Вознюк А. Протидія організованій злочинності в Україні: перспективи удосконалення кримінального законодавства. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2020. № 1 (11). С. 176–194. doi: <https://doi.org/https://doi.org/10.34015/2523-4552.2020.1.18>.

2. Вознюк А., Дудоров О. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені злочинною спільнотою: аналіз законодавчих новел. *Новітні кримінально-правові дослідження – 2021*: Альманах наукових праць / за ред. проф. Є.Л. Стрельцова, проф. О.В. Козаченка, PhD О.М. Мусиченко. Миколаїв: МПІ НУ ОЮА, 2021. С. 21–31.

3. Кваша О. О. Вдосконалення законодавства у сфері протидії організованим формам злочинності: ілюзії та реальність. *Правова держава*. Вип. 32. Київ: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2021. С. 394–403. DOI: 10.33663/0869-2491-2021-32-394-403.

4. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені злочинною спільнотою (статті 255¹, 255², 255³, 256 Кримінального кодексу України): науково-практичний коментар / А. А. Вознюк, О. О. Дудоров, С. С. Чернявський. Київ: Норма права, 2021. 130 с.

5. Бахуринська О. Поняття «злочинна спільнота»: проблеми правового та кримінологічного визначення. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 1. С. 190–195. doi: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.1.34>.

6. Малюк В. В. Характеристика осіб-носіїв оперативно значущої поведінки, які вчиняють кримінальні правопорушення у складі злочинних спільнот. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2021. Вип. 2. С. 96–101. doi: <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2021.2.18>.

7. Тома М. Г. Професійна злочинність: «злодії в законі», їхній вплив на криміногенну ситуацію в країні. *Право і суспільство*. 2020. № 2 Ч. 3. С. 81–87. doi: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.2-3.13>.

8. Цехан Д. Класифікація та особливості формування злочинних угруповань у місцях позбавлення волі. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2021. № 2 (94). С. 334–345. doi: <https://doi.org/10.33766/2524-0323.94.334-345>.